

23. januar 2019

Forsvarssjefen er tydelig

Tiden for fortrenning av Forsvarets problemer er definitivt forbi. Kanskje kan vi håpe på politisk oppfølging også?

Admiral Haakon Bruun-Hanssens foredrag¹ i Oslo Militære Samfund (21.1) må betegnes som historisk, selv fra ham.

En påminnelse om oppløpet: Med kombinasjonen av Ine Eriksen Søreide som forsvarsminister og Haakon Bruun-Hanssen som forsvarssjef, begge nyutnevnte i 2013, ble det slutt på 20-30 års tåkeprat og fortrenninger i forsvarspolitikken. Det ble åpent erkjent, etter hvert også i stortingsdokumentene, at mens utenlandsoperasjonene ble godt ivaretatt var forsvaret av landet i den grad forsømt at vi ikke hadde noen realistisk forsvarsevne i det hele tatt. Utarbeidelsen av langtidsplanen for perioden 2017-2020 fikk et realistisk utgangspunkt og også rimelig realistiske budsjettforutsetninger for en presserende målsetning: Forsvarsstrukturen som er vedtatt politisk, men som på grunn av huller og mangler bare eksisterer stykkevis og delt, skal bringes opp til innsatsklar stand. Og veien ble fastlagt: Først ta igjen «etterslep» på «grunnmuren», dvs. vedlikehold, reservedeler, beholdninger av ammunisjon og drivstoffer, osv. Dette ble forutsatt å kreve to-tre år. Dernest øke øvelser og fyller huller i bemanning slik at avdelinger, fartøyer og fly kan oppnå den kapasitet og utholdenhet som Forsvarssjefen forutsatte som et minimum for ivaretagelse av det nasjonale forsvaret. Sant nok, han fikk ikke helt den budsjetttrammen for fireårsperioden som han så behov for, men i alle fall ble det budsjettøkninger som har gjort det mulig å følge opp planene, om enn i redusert tempo slik at økningen i operativ kapasitet forsinkes. Selv om de konkrete målene og fremgangen i oppfølgingen ikke er offentlig kjent, er det grunn til å se den innværende langtidsplanen, problemer til tross, som et historisk gjennombrudd for realisme i forsvarspolitikken.

Så kommer Forsvarssjefens foredrag. Det skal forstås som hans utgangspunkt for arbeidet med neste langtidsplan, altså for perioden 2021-2024. Hans hovedpunkter er:

1. Den sikkerhetspolitiske og militærstrategiske utvikling er forverret, både internasjonalt i NATO-perspektiv og i våre nærområder.
2. Den teknologiske utvikling medfører nye trusler, men også nye muligheter, både militært og i perspektiv av totalforsvar/samfunnssikkerhet.

3. Alt i alt anser han at hans tidligere vurdering (2015) av «nødvendig minimumsforsvar» i pakt med inneværende langtidsplans målsetninger ikke lenger holder. Det vil kreves større styrker og flere kvalitativt nye kapasiteter enn det dagens planer legger opp til. **«Med dagens struktur og utholdenhet vil vi hverken klare å tilfredsstillte økte nasjonale behov eller innfri økte krav fra NATO.»**
4. De utvidede behovene vil imidlertid ikke medføre vesentlige endringer i den strukturen som allerede er vedtatt, slik at gjennomføringen av gjeldende langtidsplan må fortsette. Videre må **omstilling og fornyelse gjennomføres slik at eksisterende kapasitet ikke reduseres før ny kapasitet er på plass.**

Som statusrapport og utgangspunkt for videre planarbeid er dette skjebnetung tale. Den nødvendige oppfølgingen vil bli krevende for alle berørte, og for politikerne ikke minst. Tre forhold blir spesielt viktige:

- a. **Økonomien.** Det kreves ingen dypere forståelse for å se at det vil kreves budsjettøkninger. En god start vil være en tydelig politisk forpliktelse for 2%-vedtaket, ref IFO-studien². I dag er spesielt Høyre (statsministeren, forsvarsministeren) utydelige og vaklende. Det er igjen tid for formaning mot arvesynd nr. 1: Underfinansiering av planer med det resultat at vi på grunn av huller og mangler i oppsetningene har fått langt mindre operativ kapasitet for pengene enn de jevnstore nabolandene (som har langt bedre budsjettbalanse).
- b. **Kontinuerlig operativ kapasitet.** Vår arvesynd nr. 2 er avvikling av operativ kapasitet før fornyelsen er på plass. Vi har f.eks. avhendet luftvern og hele klasser av marinefartøyer, og stått uten operativ kapasitet i årevis før nyanskaffelser blir realisert. Heretter må vi følge Forsvarssjefens råd og planlegge for **å ha kapasitet til enhver tid**, slik man gjør i Danmark og Finland, og ikke planlegge som vi har gjort, for kapasitet i en bevegelig, fjern fremtid (ved regnbuens fot).
- c. **Rapportering.** Under Søreide og Bruun-Hanssens ledelse ble rapporteringen til Stortinget av Forsvarets evne til å løse sine oppgaver sterkt forbedret. Det ble dermed offentlig kjent at evnen på øverste nivå, forsvaret av landet, var (og fortsatt er) klart utilfredsstillende. Imidlertid er det behov for ytterligere forbedring av rapporteringen. Det må bli mulig for politikerne og andre forsvarspolitisk engasjerte å følge oppbygningen av den operative evnen, om enn bare på et overordnet nivå. Hva er målene, og hvordan går oppbygningen mot dem? Bare med slik innsikt i bunnen vil det være mulig å sikre politisk oppslutning for de meget betydelige bevilgningene som vil kreves i årene fremover hvis landets sikkerhet skal ivaretas slik Forsvarssjefen skisserer. (Det sies regelmessig fra departementshold at Stortinget får vite «alt» i lukket høring. Gitt formatet for høringene er det neppe riktig, men uansett er «lukket», muntlig rapportering ikke tilstrekkelig.)

Med Bruun-Hanssens tydelige og velformulerte foredrag som grunnlag skal det bli spennende å se oppfølgingen, både av den inneværende langtidsplanen og utviklingen av den neste. Utdringene er mange og store, men det er lov å håpe.

5

¹ https://forsvaret.no/aktuelt_/ForsvaretDocuments/2019-01-22%20%28U%29%20FSJ%20tale%20OMS%202019.pdf

² http://www.tjodareik.no/kommentar/kommentar%202017/IFO_notat_juni17.pdf